PROFESSORILIITTO
PROFESSORSFÖRBUNDET
FINNISH UNION OF UNIVERSITY PROFESSORS

Helsinki 4.10.2017

Eduskunnan valtiovarainvaliokunnan sivistys- ja tiedejaosto

Asia: Professoriliiton varapuheenjohtaja, professori Jouni Kivistö-Rahnasto valtiovarainvaliokunnan sivistys- ja tiedejaoston kuultavana 6.10.2017 hallituksen esityksestä (HE 106/2017 vp) eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 2018

Valtiovarainvaliokunnan sivistys- ja tiedejaosto on pyytänyt Professoriliitolta (myöhemmin liitto) lausuntoa hallituksen esityksestä eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 2018. Liitto lausuu kunnioittavasti seuraavaa:

Perusrahoituksen kehittämisellä korkeaan laatuun ja riittävään määrään. Tiedemyönteisellä ilmapiirillä innostuneita osaajia.

Korkealaatuisen tutkimuksen tulokset ovat yliopistojen opetuksen perusta ja uusien sovellusten mahdollistaja kaikkialla yhteiskunnassa. Hallituksen tavoitteena on väestön koulutus- ja osaamistason kohottaminen siten, että suomalaiset ovat maailman osaavin kansa vuonna 2020. Koulutus- ja tiedepolitiikan tavoitteena on, että tieteen taso nousee.

Tutkimuksen ja opetuksen laatu, kansainvälisesti tunnustettu tieteen korkea taso ja koulutuksella aikaansaatu osaaminen voidaan saavuttaa – ja pitää – vain tavoitteen mukaisella riittävän korkealla perusrahoituksella, jonka tueksi toteutetaan toimintaa kehittäviä erillisiä investointeja. On myös huomattava, että tieteellisen tutkimuksen ja korkeakouluopetuksen korkein taso kohoaa jatkuvasti.

Tavoitteiden toteutumisen kannalta on myös tärkeää edistää tiedemyönteisen ja osaamista arvostavan ilmapiirin syntymistä Suomeen. Jokaisen toimijan tulee puhein, teoin ja oman esimerkkinsä avulla kannustaa lapsia, nuoria ja aikuisia uteliaisuuteen, oppimiseen ja tiedon soveltamiseen.

Tutkimuksen lisäpanostukset ovat hyvä käänne.

Talousarviossa esitetään tutkimukselle lisää rahaa. Liitto pitää tätä hyvänä käänteenä. Ensi vuodeksi Suomen Akatemialle on budjetoitu 25 miljoonaa euroa tutkimuksen lippulaivojen rahoittamiseen. Lisäksi valtio varautuu osallistumaan näiden pääomittamiseen 60 miljoonalla eurolla.

Liitto toteaa, että kaikki panostukset ovat tervetulleita, mutta toivoo ensi sijassa vakiintuneiden, jo olemassa olevien rahoitusinstrumenttien käyttämistä. Lippulaivahanke ja muut uudet välineet valitettavasti lisäävät entisestään tutkimushenkilöstön resurssien käyttämistä tutkimusrahoituksen hakemiseen ja laajentavat tutkimushallintoa.

Liiton mielestä panostukset tekniikan alan yhteistyöyliopiston (FITech – Finnish Institute of Technology) toimintaan sekä korkeakouluopetuksen kehittämiseen, digitaalisten oppimisympäristöjen vahvistamiseen ja ympärivuotisen opiskelun edellytysten parantamiseen ovat tervetulleita.

Tutkimukselle ja ylimmälle opetukselle asetetut tavoitteet ovat edelleen ristiriidassa niihin tehtävien panostusten kanssa.

Tiede- ja innovaatiopolitiikalla hallituksen tarkoituksena on vahvistaa Suomen kansainvälistä kilpailukykyä. TKI-menojen osuus BKT:sta on kuitenkin laskenut merkittävästi viime vuosina (niiden osuus oli 3,64 % vuonna 2011 ja arvion mukaan 2,81 % vuonna 2017).

Maan hallituksen panostukset yliopistoihin ja tutkimukseen ovat ristiriidassa koulutus- ja tiedepolitiikalle asetettujen tavoitteiden kanssa. 1990-luvun kokemusten mukaan korkeatasoinen opetus ja tutkimus, ja ne mahdollistava yliopistojen ja tieteellisen tutkimuksen voimavarojen lisääminen, tuottavat hyviä tuloksia. Liitto korostaa, että yliopistoissa annettava ylin opetus ja tieteellinen tutkimus sekä taiteellinen toiminta tulee nähdä investointina tulevaisuuteen.

Yliopistojen määrärahaleikkaukset ovat kuitenkin johtaneet henkilöstön massiivisiin irtisanomisiin, määräaikaisten työsuhteiden päättymisiin ja avautuvien tehtävien täyttämättä jättämisiin. Yliopistoissa työskentelevien henkilöiden määrä on vähentynyt syyskuusta 2013 syyskuuhun 2016 noin kymmenellä prosentilla.

Liitto on erityisen huolestunut siitä, että kokoaikaisten professoreiden lukumäärä on yliopistoissa pienentynyt seitsemänä vuotena peräkkäin. Marraskuusta 2009 syyskuuhun 2016 kokoaikaisten professoreiden lukumäärä on vähentynyt 374 professorilla (15,6 %) lukumäärän olleessa viime vuonna 2024.

Liitto on myös huolestunut osaamisvaihtotaseen negatiivisestä kehityksestä. Vuosien 2005–2015 aikana Suomesta lähti ulkomaille 3 124 tutkijakoulutettua, kun tulijoita oli 1 963. Nettomaahanmuutto oli siis 1161 tutkijakoulutettua miinuksella. Suomi menettää tutkijoitaan pääasiassa niihin tiedemaihin, jotka menestyvät tieteessä Suomea paremmin.

Yliopistoindeksin jäädytys peruttava.

Aikaisemmin toteutetun yliopistolain 49 §:n väliaikaisen muutoksen seurauksena yliopistoindeksi on jäädytetty kokonaan vuosiksi 2016 - 2019. Yliopistoindeksin tarkoituksena on ollut taata yliopistojen voimavarakehitys inflaatiota vastaavaksi. Eri ennusteiden mukaan inflaatio olisi vuonna 2018 yli yhden prosentin verran. Yliopistoindeksin jäädyttäminen vähentää yliopistojen voimavaroja vuonna 2018.

Liitto toteaa, että hallitus haluaa enemmän korkeakoulututkintoja samaan aikaan kun opetushenkilöstön määrät ovat vähentyneet lähes kaikissa yliopistoissa. Opetuksen ja tutkimuksen tukihenkilöstö on vähentynyt neljänneksellä vuodesta 2012. Yliopistojen opetushenkilöstö on jo nyt erittäin kuormittunut suuren työmäärän vuoksi. Talousarviossa esitetään 15 miljoonan euron avustuksia korkeakoulujen aloituspaikkojen määräaikaiseen lisäykseen, mutta tämä koskee vuosina 2014 - 2015 toteutettuja hakijasuman purkutoimia.

Koska Suomen talouden tilanne on muuttunut paremmaksi, hallituskauden alussa päätetty ja vuoteen 2020 ulottuva yliopistoindeksin jäädytys tulee perua. Liitto muistuttaa, että indeksin jäädyttämisen piti olla väliaikainen toimenpide.

Tohtoreitten osuutta yritysten tutkimus- ja kehityshenkilöstössä kasvatettava.

Pääministerin johtama tutkimus- ja innovaationeuvosto (TIN) valmistelee visiota ja työkartta vuoteen 2030. Tavoitteissa korostuu osaamistason nousu. Pitemmän aikavälin tavoitteena on kasvattaa tohtoreitten osuus yritysten tutkimus- ja kehityshenkilöistä 15 prosenttiin nykyisestä 5 prosentista. Liiton mielestä tohtoreiden osuuden kasvattaminen yritysten tutkimus- ja kehityshenkilöistä on kannatettava tavoite, jota olisi syytä edistää budjeteissa esimerkiksi yritystukijärjestelmän uudistamisen kautta. Liitto toteaa, että yliopistojen ja yritysten yhteistyötä kohentaisi se, että yrityspuolella olisi nykyistä enemmän tohtoritasoisia yhteistyökumppaneita.

PROFESSORILIITTO
PROFESSORSFÖRBUNDET
FINNISH UNION OF UNIVERSITY PROFESSORS

Tutkimuksen ja ylimmän opetuksen tulevaisuuteen panostettava.

Ruotsi ja Norja ovat ilmoittaneet tekevänsä lisäpanostuksia tutkimukseen ja koulutukseen. Liiton mielestä myös Suomessa tulisi toimia vastaavalla tavalla. Talouspolitiikan arviointineuvosto, OECD ja IMF ovat vastikään ottaneet kantaa Suomen tilanteeseen.

Talouspolitiikan arviointineuvosto totesi 26.1.2016 julkaistussa raportissaan: "Koulutuksen laatuun ja tutkimukseen kohdistuvat menojen leikkaukset vaikuttavat negatiivisesti tuottavuuteen ja tulevaan kasvuun. Tällaisia leikkauksia pitäisikin siksi välttää."

OECD totesi 28.1.2016 julkaistussa maaraportissaan, että leikkauksilla heikennetään tulevan kasvun edellytyksiä.

Kansainvälinen valuuttarahasto IMF totesi lokakuussa, että luopuminen tutkimus- ja kehittämismenojen leikkauksista edistäisi innovaatioita.

ETLA totesi 12.1.2017 muistiossaan hallitukselle, että "koulutuksen ja tutkimuksen rahoituksesta on leikattu liikaa ja tilannetta on korjattava".

OECD:n tekemä maa-arviointi Suomen tutkimus- ja innovaatiopolitiikasta julkaistiin kesällä 2017. Suositusten mukaan tutkimus- ja innovaatiotoiminnan rahoitusta on parannettava ja kansainvälisyyttä lisättävä.

Akava, UNIFI, EK ja *SYL* ovat teettäneet arvion yliopistojen vaikutuksesta Suomen talouteen. Sen mukaan yliopistojen vaikutus Suomen talouteen on arviolta 14,2 miljardia euroa. Tiivistelmä 13.6.2017 julkistetuista tuloksista, saatavilla Professoriliiton verkkosivuilta.

TIN:n valmistelemassa visiossa ja työkartassa on linjattu, että TKI-rahoituksen bruttokansantuoteosuus pitää nostaa 4 prosenttiin.

Professoriliiton tekemän *Yliopisto professorin työnantajana -selvityksen* mukaan professorit ovat tyytymättömiä mahdollisuuksiinsa tehdä tutkimusta tai taiteellista työtä. Heillä ei ole avustavaa henkilöstöä riittävästi käytettävissä, ja hallinnolliset työt kasautuvat professoreiden ja muun opetus- ja tutkimushenkilöstön hoidettaviksi. Yliopistojen kiristynyt taloudellinen tilanne heijastuu professoreiden negatiivisiin mielipiteisiin työnantajastaan. Saatavilla Professoriliiton verkkosivuilta.

Lopuksi

Liitto korostaa, että yliopistot ja muu tutkimus tulee nähdä investointina tulevaisuuteen. **Yliopistoindeksin jäädyttämisestä sekä kaikista muista yliopistoihin ja tieteelliseen tutkimuksen ja taiteelliseen toimintaan kohdistuvista talousarvioesitykseen sisältyvistä määrärahaleikkauksista tulee luopua.**

Professoriliitto-Professorsförbundet

Jouni Kivistö-Rahnasto
varapuheenjohtaja

Tarja Niemelä
toiminnanjohtaja